

Sygn. akt I C 38/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 grudnia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Elblągu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Dorota Zientara

Protokolant: staż. J. S.

po rozpoznaniu w dniu 18 grudnia 2014 r. w Elblągu

na rozprawie

sprawy z powództwa J. K., T. K. i K. K.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

1. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda J. K. kwotę 60.000 zł /sześćdziesiąt tysięcy złotych/ z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 14 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty;
2. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda K. K. kwotę 70.000 zł /siedemdziesiąt tysięcy złotych/ z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty 60.000 zł dnia 14 czerwca 2013 r. i od kwoty 10.000 zł od dnia 4 marca 2014 r. do dnia zapłaty;
3. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda T. K. kwotę 50.000 zł /pięćdziesiąt tysięcy złotych/ z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 14 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty;
4. w pozostałym zakresie oddala powództwo;
5. znosi wzajemnie między stronami koszty procesu;
6. nakazuje ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Elblągu kwotę 9.346 zł /dziewięć tysięcy trzysta czterdzieści sześć złotych/ tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;
7. nie obciąża powodów nieuiszczonymi kosztami sądowymi.

Sygn. akt I C 38/14

UZASADNIENIE

Powodowie J. K., T. K. oraz K. K. wystąpili z pozwem przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W. domagając się zasądzenia na ich rzecz zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego w postaci więzi ze zmarłą żoną i matką E. K. oraz odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, będące konsekwencją jej śmierci. Każdy z powodów tytułem zadośćuczynienia domagał się kwot po 80.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 14 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty. Roszczenie dochodzone tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci żony w odniesieniu do powoda J. K. określone zostało na kwotę 30.000 zł, T. K. oraz K. K. z tego samego tytułu w związku ze

śmiercią matki domagali się zasądzenia kwot – odpowiednio – 30.000 zł i 17.000 zł, wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 14 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty.

Powodowie zażądali zasądzenia na ich rzecz kosztów procesu według norm prawem przepisanych.

Uzasadniając roszczenia z tytułu zadośćuczynienia podali, iż w dniu 5 października 2000 r. wskutek wypadku komunikacyjnego śmierć poniosła E. K., małżonka i matka powodów. Śmierć E. K. doprowadziła do zerwania więzi emocjonalnej, jaka łączy małżonków oraz rodzica z dziećmi.

Powodowie podkreślali, iż za życia E. K. tworzyli prawidłowo funkcjonującą rodzinę, zmarła scalała jej członków, zawsze mogli na nią liczyć, stanowiła dla powodów wsparcie emocjonalne w każdej sytuacji życiowej, służyła pomocą, dbała o męża i synów. Zerwanie tej więzi emocjonalnej na skutek wypadku komunikacyjnego wywołało u powodów traumę, przestali sobie radzić z otaczającą ich rzeczywistością, próbą odreagowywania było spożywanie alkoholu. Pomimo upływu wielu lat od daty zdarzenia, powodom brakuje zmarłej, nie pogodzili się z tą stratą, kultywują pamięć o niej, chodząc na cmentarz.

Z kolei roszczenie dochodzone przez powodów tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej uzasadniane było tym, iż to zmarła przed śmiercią prowadziła działalność gospodarczą w postaci sklepu spożywczego, na jej barkach spoczywał główny ciężar utrzymania rodziny. Śmierć E. K. skutkowała koniecznością zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej, powodowie nie radzili sobie z obowiązkami związanymi z prowadzeniem sklepu. Ich sytuacja ekonomiczna uległa pogorszeniu, obecnie są bezrobotni, trudnią się zbieraniem surowców wtórnych, otrzymują świadczenia socjalne.

Pozwany (...) Spółka Akcyjna w W. w odpowiedzi na pozew domagał się oddalenia powództwa oraz zasądzenia na jego rzecz kosztów procesu według norm prawem przepisanych.

Wskazał, iż roszczenia powodów dochodzone tytułem zadośćuczynienia za krzywdę powodowaną śmiercią E. K. nie zasługiwały na uwzględnienie, gdyż w dacie wypadku nie funkcjonowała w polskim systemie prawa cywilnego norma uprawniająca do kompensaty krzywdy niemajątkowej najbliższych członków rodziny. Wprowadzenie do systemu prawnego normy art. 446 § 4 k.c. uzasadnia przyznanie zadośćuczynienia za krzywdę jedynie w odniesieniu do zdarzeń z jakich szkoda wynikła, zaistniałych po dniu 3 sierpnia 2008 r.

W kwestii roszczenia powodów dochodzonego tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej po śmierci E. K., pozwany podkreślił, iż kwoty wypłacone z tego tytułu w toku postępowania likwidacyjnego na rzecz powodów J. K. oraz K. K. w pełni rekompensują doznany uszczerbek, związany ze śmiercią matki i małżonki; w wypadku T. K., jego wiek, potencjalne możliwości zarobkowania i samodzielnej egzystencji, nie usprawiedliwiały w żadnym zakresie roszczenia odszkodowawczego.

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 5 października 2000 r. na skrzyżowaniu dróg G. Z. S. nieumyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym w ten sposób, że kierując ciągnikiem siodłowym marki M. z naczepą nie zachował bezpiecznej prędkości i szczególnej ostrożności podczas dojeżdżania do skrzyżowania w wyniku czego podczas hamowania doprowadził do niekontrolowanego przemieszczenia ciągnika siodłowego pasem ruchu przeznaczonym do jazdy w przeciwnym kierunku i zderzenia czołowego z prawidłowo jadącym samochodem marki M. (...), w następstwie czego pasażerka tego samochodu E. K. w wyniku doznanych obrażeń ciała poniosła śmierć, zaś kierujący tym pojazdem T. K. doznał obrażeń ciała w postaci złamania wyrostka rylcowatego kości promieniowej prawej, które naruszyły prawidłowe funkcjonowanie jego organizmu na czas powyżej 7 dni.

E. K. była małżonką J. K. oraz matką T. K. i K. K..

W toku postępowania likwidacyjnego pozwany wypłacił powodowi J. K. kwotę 26.485 zł na którą składała się kwota 20.000 zł tytułem stosownego odszkodowania oraz 6.485 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu. Powód K. K. tytułem stosownego odszkodowania otrzymał od pozwanego kwotę 13.000 zł.

Pismem z dnia 29 maja 2013 r. powód J. K. wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 80.000 zł, zaś powodowie K. K. oraz T. K. kwot po 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną śmiercią E. K.. Jednocześnie powodowie J. K. oraz T. K. domagali się zapłaty kwot po 40.000 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej po śmierci E. K., zaś powód K. K. dochodził na tej podstawie zapłaty kwoty 37.000 zł.

W dniu 13 czerwca 2013 r. pozwany odmówił powodom wypłaty dochodzonych przez nich świadczeń.

E. K. posiadała orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy do dnia 30 listopada 2000 r., pobierała z tego tytułu rentę w kwocie miesięcznej 364,20 zł.

Dochód E. K. w roku 1998 z tytułu otrzymywanych świadczeń z ubezpieczenia społecznego wyniósł 5.898,95 zł.

E. K. przed śmiercią prowadziła działalność gospodarczą w postaci handlu detalicznego artykułami spożywczymi i przemysłowymi. Wykreślenie tej działalności z ewidencji działalność gospodarczej prowadzonej przez Burmistrza Gminy i Miasta I. nastąpiło z dniem 6 października 2000 r.

Większość obowiązków związanych z prowadzeniem sklepu spoczywało na E. K.. J. K. pomagał żonie, stał za ladą, powód T. K., zajmował się zapatrzeniem i jeździł z matką po towar.

Po śmierci E. K. powodowie przejęli prowadzenie sklepu, ale w niedługim czasie działalność tę zakończyli w związku z jej nierentownością. Powód J. K. wydzierżawił pomieszczenie sklepowe, ale czynsz najmu jedynie równoważył wysokość opłat miesięcznych, co skłoniło powoda do rozwiązania umowy. Wszyscy powodowie po śmierci E. K. byli załamani, nie potrafili dostosować się do zmienionych warunków życiowych, cechowała ich bierność.

J. K. ma w chwili obecnej 58 lat, nie pracuje zawodowo, utrzymuje się ze sprzedaży zebranych surowców wtórnych oraz świadczenia z Gminnego Ośrodka Pomocy (...) w kwocie 25 zł.

T. K. ma 40 lat, nie posiada wykształcenia ani żadnego wyuczonego zawodu, nie podejmuje się wykonywania prac dorywczych, źródłem jego utrzymania jest świadczenie socjalne wypłacane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w kwocie 271 zł. W chwili śmierci matki miał 25 lat, po tym zdarzeniu stał się bardziej nerwowy, agresywny, zaczął częściej spożywać alkohol aniżeli miało to miejsce przed śmiercią matki, odbywał karę pozbawienia wolności. Powód, jako kierujący pojazdem biorącym udział w wypadku, czuje się winny za śmierć matki.

K. K. ma w chwili obecnej 31 lat, posiada wykształcenie gimnazjalne, jest osobą bezrobotną, utrzymuje się ze świadczenia socjalnego pobieranego przez konkubinę oraz dochodów uzyskiwanych ze zbierania surowców wtórnych.

Więzi powoda K. K. ze zmarłą matką były prawidłowe, jego potrzeby były zaspokajane, miał trudności z nauką, ale nie było to spowodowane śmiercią matki, a raczej nieprzywiązywaniem należytej wagi przez członków rodziny, jak i samego powoda, do wartości wykształcenia. Po śmierci matki nie popadł w nałogi, nie nadużywał alkoholu, nie korzystał i nie korzysta z pomocy psychiatrycznej ani psychologicznej, śmierć matki nie wywołuje obecnie w życiu powoda żadnych dysfunkcji. Zbieranie surowców wtórnych jest jego własnym wyborem sposobu na życie, a jednocześnie powód tkwi w przekonaniu, że gdyby E. K. żyła, wówczas sytuacja materialna rodziny byłaby znacząco lepsza.

Powód J. K. wraz ze zmarłą E. K. byli prawidłowo funkcjonującym małżeństwem, z określonym podziałem ról i obowiązków, z których należycie się wywiązywali. Powód przeżył okres żałoby po śmierci żony, obecnie nie wykazuje znamion utrzymującej się traumy.

Relacje powoda T. K. z matką były prawidłowe, zapewniała mu pracę oraz zaspokajała jego potrzeby życiowe, dbała o to, aby nie nadużywał alkoholu. W chwili śmierci E. K. powód miał 25 lat, zakres pieczy matki wobec niego wykraczał dalece poza ramy opieki rodzica nad dorosłym dzieckiem.

Po śmierci matki powód zaczął częściej spożywać alkohol, uzależnienie nie było jednak konsekwencją tego traumatycznego przeżycia, powstaje ono bowiem w wyniku długotrwałego procesu nadmiernego picia oraz lekceważenia napływających z otoczenia sygnałów. Obecna sytuacja powoda wynika z wieloletniego, nieleczonego uzależnienia od alkoholu, nie zaś z faktu utraty matki.

Bezpośrednio po wypadku z dnia 5 października 2000 r. powodowie mogli odczuwać problemy na tle emocjonalnym, które obecnie są niezauważalne. Nie można stwierdzić negatywnego wpływu śmierci E. K. na spadek aktywności życiowej powodów

(dowód: wyrok Sądu Rejonowego w Iławie z dnia 17 października 2001 r., II K (...), k. 20; odpisy skrócone aktów małżeństwa oraz aktów urodzenia, k. 21-23; wyszczególnienie wypłat dokonanych na rzecz powoda J. K. i K. K., k. 24-26, 27-28; wezwanie do zapłaty z dnia 29 maja 2013 r., k. 37-43; odmowa wypłaty świadczeń na rzecz powodów, k. 44; decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 07 grudnia 1998 r., k. 45; roczne zestawienie dochodów za rok 1998, k. 49; decyzja o wykreśleniu podmiotu z ewidencji działalności gospodarczej, k. 51; zeznania powodów J. K., k. 92 v-93; K. K., k. 93-93 v.; T. K., k. 117-117 v.; zeznania świadka S. S., k. 92-92 v.; opinia biegłej psycholog L. K. (1) dotycząca powodów, k. 121-126, ustna opinia uzupełniająca, k. 156-156v.)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na częściowe uwzględnienie.

Stan faktyczny ustalono na podstawie wskazanych dokumentów oraz zeznań świadka S. S., zeznań powodów złożonych w charakterze strony, a nadto opinii biegłej z zakresu psychologii, L. K. (2). Powodowie zakwestionowali opinię zasadniczą biegłej, po złożeniu opinii uzupełniającej nie składali dalszych zastrzeżeń ani wniosków o powołanie innego biegłego. Pozwany opinii tej nie kwestionował.

W ocenie Sądu, tezy stawiane przez biegłą zostały należycie, przejrzyście umotywowane, są logiczne i przekonujące. Uwzględniając fakt, że strony ostatecznie opinii nie kwestionowały, należało uwzględnić ją przy ustalaniu stanu faktycznego sprawy, będącego podstawą rozstrzygnięcia.

Z uwagi na to, że śmierć E. K. nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r., powództwo znajdowało oparcie w treści art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. Zaakceptować bowiem należało ugruntowane już w judykaturze stanowisko, że więzi małżonków i więzi rodziców z dziećmi istniejące w prawidłowo funkcjonującej rodzinie zasługują na status dobra osobistego, podlegającego ochronie z art. 24 § 1 k.c., a spowodowanie śmierci osoby bliskiej może stanowić naruszenie dóbr osobistych członków rodziny zmarłego i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. (tak: Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 22 października 2010 r. w sprawie III CZP 76/10, opublikowanej w Systemie Informacji Prawnej Lex nr 604152; Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lipca 2011 r. w sprawie III CZP 32/11, opublikowanej w Systemie Informacji Prawnej Lex nr 950584; Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 27 kwietnia 2012 r. w sprawie I ACa 281/12, opublikowanym w Systemie Informacji Prawnej Lex nr 1171322; Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 20 lutego 2013 r. w sprawie I ACa 364/12, opublikowanym w Systemie Informacji Prawnej Lex nr 1292636).

Odpowiedzialność oparta na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. dotyczy nie tylko sprawcy szkody, ale także jego ubezpieczyciela. Z art. 34 Ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2003 r. Nr 124, poz. 1152 z późn. zm.) wynika, że z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, będącą następstwem śmierci, uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia bądź też utraty,

zniszczenia lub uszkodzenia mienia. Skoro posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem pojazdu szkodę, której następstwem jest między innymi śmierć, to w ramach zawartej umowy ubezpieczenia ubezpieczyciel przejmuje odpowiedzialność sprawcy. Z przepisów tej ustawy nie wynika, by była wyłączona odpowiedzialność ubezpieczyciela za szkodę w postaci naruszenia dóbr osobistych osób najbliższych osoby zmarłej wywołane śmiercią na skutek wypadku spowodowanego przez kierującego pojazdem mechanicznym, za którą on sam ponosi odpowiedzialność (tak również: Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z dnia 6 września 2012 r. w sprawie I ACa 739/12, opublikowanym w Systemie Informacji Prawnej Lex nr 1223205 i Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 20 lutego 2013r. w sprawie I ACa 364/12, opublikowanym w Systemie Informacji Prawnej Lex nr 1292636)

Ustalając wysokość zadośćuczynienia na gruncie art. 448 k.c. należy uwzględnić wstrząs psychiczny i cierpienia moralne wywołane śmiercią osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki po jej śmierci, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, rolę w rodzinie pełnioną przez osobę zmarłą, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci osoby bliskiej, stopień, w jakim pokrzywdzony będzie umiał odnaleźć się w nowej rzeczywistości i zdolność do jej zaakceptowania, wiek pokrzywdzonego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 279/10, opublikowany w Systemie Informacji Prawnej Lex nr 898254).

Krzywdę doznaną w wyniku śmierci osoby bliskiej bardzo trudno ocenić i wyrazić w formie pieniężnej. Każdy przypadek należy traktować indywidualnie z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, przy czym ocena ta powinna opierać się na kryteriach obiektywnych, a nie na wyłącznie subiektywnych odczuciach pokrzywdzonego. Zadośćuczynienie jest odzwierciedleniem w formie pieniężnej rozmiaru krzywdy, która nie zależy od statusu materialnego pokrzywdzonego. Jedynie zatem rozmiar zadośćuczynienia może być odnoszony do stopy życiowej społeczeństwa, która pośrednio może rzutować na jego umiarkowany wymiar i to w zasadzie bez względu na status społeczny i materialny pokrzywdzonego. Przesłanka stopy życiowej ma więc charakter uzupełniający i ogranicza wysokość zadośćuczynienia tak, by jego przyznanie nie prowadziło do wzbogacenia osoby uprawnionej, nie może jednak pozbawić zadośćuczynienia jego zasadniczej funkcji kompensacyjnej i eliminować innych czynników kształtujących jego wymiar (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2002 r. w sprawie IV CKN 1266/00, opublikowany w Systemie Informacji Prawnej Lex nr 80272).

Odnosząc powyższe do stanu faktycznego sprawy zaakcentować należało, iż powodowie byli zgodną, prawidłowo funkcjonującą rodziną, w której rola E. K. była trudna do przecenienia, tak w sferze emocjonalnej jak i ekonomicznej.

Jak wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego zmarła i powód J. K. tworzyli udane małżeństwo, z wypracowanym podziałem ról i obowiązków w nim pełnionych. Również relacje matki z synami były prawidłowe, zmarła czuwała nad ich rozwojem emocjonalnym, zapewniała im utrzymanie oraz zaspokajała potrzeby życiowe w stopniu adekwatnym do posiadanych możliwości zarobkowych i majątkowych. Wszyscy powodowie podkreślali, iż zmarła spajała członków rodziny, miała w niej wiodącą rolę, na bieżąco starała się rozwiązywać zaistniałe problemy, była aktywna, operatywna.

Jak wynika z opinii biegłej psycholog L. K. (2), powodowie obecnie już nie wykazują deficytów emocjonalnych związanych ze śmiercią E. K., niemniej jednak z opinii tej wynika, iż takie problemy bezpośrednio po wypadku mogły u nich występować. W ocenie Sądu nie może budzić wątpliwości, iż w prawidłowo funkcjonującej rodzinie śmierć jednego z jej członków wywołuje u pozostałych osób, w okresie bezpośrednio następującym po takim traumatycznym zdarzeniu, stan przygnębienia, apatii, zniechęcenia, braku chęci do podejmowania nowych wyzwań. Taka sytuacja miała też miejsce w odniesieniu do każdego z powodów.

Powód J. K. podjął próbę kontynuowania działalności gospodarczej małżonki nie był jednak w stanie sprostać wszystkim obowiązkom z tym związanym. Również T. K., który za życia matki aktywnie pomagał jej w prowadzeniu sklepu, jeździł po towar, rozkładał go na półkach, nie był w stanie obowiązkom tym podołać. Śmierć E. K. wywołała u niego apatię, brak chęci do podejmowania jakiegokolwiek działalności zarobkowej.

Brak jest jednak podstaw dla podzielenia argumentacji powoda T. K., iż zdarzenie z dnia 5 października 2000 r. jest przyczyną jego uzależnienia od alkoholu.

Biegła psycholog opisała mechanizm powstawania uzależniania i należało wykluczyć, aby do niego doszło w wyniku jednorazowego, nawet tak traumatycznego, zdarzenia, jakim była śmierć matki. Jak wskazała biegła, uzależnienie powstaje w wyniku długotrwałego procesu nadmiernego picia oraz lekceważenia napływających z otoczenia sygnałów ostrzegawczych, zaś obecną sytuację powoda T. K. postrzegać trzeba jako konsekwencję wieloletniego, nieleczonego uzależnienia od alkoholu.

W tym kontekście można także zaznaczyć, iż powód T. K. w wywiadzie prowadzonym przez biegłą psycholog wskazywał, iż alkohol pije od 17-18 roku życia, zaś matka już w 1998 r., wyrażała obawy o „przyszłość rodziny odnośnie alkoholu i że cały dobytek zostanie przepity” (k.125). W tym stanie rzeczy nie można zaakceptować twierdzeń powoda T. K., iż śmierć matki była przyczyną jego choroby alkoholowej; w dacie śmierci matki powód miał 25 lat, a jak wynika z materiału dowodowego alkohol zaczął spożywać jeszcze przed osiągnięciem pełnoletności, przechodząc od 1-2 piw do alkoholi mocniejszych (k. 125).

Niewątpliwie ze śmiercią matki łączy się zintensyfikowanie spożywania napojów alkoholowych przez niego, na co pośrednio też miała wpływ okoliczność bezpodstawnego subiektywnego obarczania się winą za to zdarzenie, z uwagi na kierowanie pojazdem biorącym udział w wypadku. Niemniej jednak śmierć matki nie jest samoistnym źródłem uzależnienia powoda.

Reasumując powyższe, podkreślenia wymaga, iż na skutek zdarzenia z dnia 5 października 2000 r. więź emocjonalna J. K. z żoną oraz T. K. i K. K. z matką, została zerwana. Zerwanie tej pozytywnej więzi emocjonalnej, którą kwalifikować należy jako dobro osobiste, stanowi asumpt do zasądzenia na rzecz powodów odpowiedniego zadośćuczynienia.

Jak już wcześniej wskazano, wysokość zadośćuczynienia jest zawsze ocenna i zawsze może być sporna. Niemożliwe jest bowiem dokładne ustalenie stopnia odczuwanego bólu po stracie osoby bliskiej. W przypadku powodów J. K. i K. K. wskazane powyżej okoliczności przemawiały za przyznaniem im – na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. – zadośćuczynienia w kwotach po 60.000zł, zaś w odniesieniu do powoda T. K. kwoty 50.000 zł.

Sumy te zrekompensują im doznaną krzywdę i stanowią będą ekonomicznie odczuwalną wartość. Przyznaniu wyższego zadośćuczynienia sprzeciwiało się to, że powodowie pogodzili się już z poczuciem osamotnienia po śmierci matki, zaakceptowali je, obecnie nie można stwierdzić negatywnego wpływu śmierci E. K. na spadek aktywności życiowej powodów.

Zasądzając na rzecz powoda T. K. kwotę 50.000 zł, a więc o 10.000 zł niższą niż w przypadku pozostałych powodów, Sąd miał na uwadze okoliczność, iż w dacie śmierci matki powód był dorosłym, 25-letnim mężczyzną, reprezentującym bierną postawę życiową, nadużywającym już wtedy alkoholu, a starającym się obecnie z tego uzależnienia uczynić podstawę dla kreowania wyższego stopnia swej krzywdy, aniżeli miało to w rzeczywistości miejsce. Zróżnicowanie wysokości zadośćuczynienia przyznanego na rzecz dwóch braci znajdowało uzasadnienie w fakcie, iż w dacie wypadku powód K. K. miał lat 16, był zatem jeszcze osobą małoletnią, o wiele bardziej emocjonalnie związaną ze zmarłą, aniżeli jego brat - powód T. K., który z uwagi na wiek powinien cechować się większą dojrzałością oraz zrozumieniem sytuacji.

W przypadku J. K. uzasadnieniem przyznania zadośćuczynienia w kwocie wyższej niż T. K. był fakt, że przedwcześnie utracił on żonę, z którą tworzyli prawidłowy związek, osobę z którą miał nadzieję spędzić życie, na którą mógł zawsze liczyć, także w okresie choroby, czy zniechęcenia.

W pozostałym zakresie, powództwo dochodzone tytułem zadośćuczynienia jako wygórowane, a przez to nie znajdujące oparcia w treści powołanych przepisów, podlegało oddaleniu.

O odsetkach ustawowych od kwot zasądzonych tytułem zadośćuczynienia orzeczono na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c. przy uwzględnieniu dyspozycji art. 817 § 1 kc. W konsekwencji, skoro ubezpieczycielowi doręczono

piśmo zawierające żądanie zapłaty z tytułu zadośćuczynienia kwot po 50.000 zł na rzecz T. i K. K. oraz 80.000 zł na rzecz J. K. w dniu 6 czerwca 2013 r. (akta postępowania likwidacyjnego), zaś szkodę w przypadku wszystkich powodów zgłoszono znacznie wcześniej (2002 r., 2008 r.), to roszczenie odsetkowe należało uznać za usprawiedliwione w całości w wypadku J. K. i T. K.. W przypadku K. K., wobec faktu, że przed wszczęciem procesu z tytułu zadośćuczynienia domagał się jedynie kwoty 50.000 zł, odsetki od kwoty 10.000 zł zasądzono od dnia następnego po doręczeniu pozwu, co potraktowano jak wezwanie do zapłaty.

Roszczenia dochodzone przez powodów na podstawie art. 446 § 3 k.c. tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej po śmierci E. K. Sąd uznał za częściowo usprawiedliwione jedynie w odniesieniu do powoda K. K..

Zauważyć należy, że odszkodowanie z art. 446 § 3 k.c. obejmuje szeroko rozumiane szkody majątkowe, często niewymierne, związane ze znacznym pogorszeniem sytuacji życiowej. Przewidziany w tym przepisie skutek musi mieć charakter majątkowy. Rozumiane w ten sposób znaczące pogorszenie się sytuacji życiowej może być natomiast efektem nie tylko majątkowych, ale również niemajątkowych następstw utraty najbliższego członka rodziny przez osoby uprawnione. Pogorszenie sytuacji życiowej to nie tylko uszczerbek w aktualnej sytuacji materialnej, lecz także w realnej możliwości polepszenia warunków życiowych w przyszłości. Przy ustaleniu świadczenia na podstawie art. 446 § 3 k.c. sąd obowiązany jest wziąć pod uwagę różnicę pomiędzy stanem, w jakim znaleźli się członkowie rodziny zmarłego po jego śmierci, a ich przewidywanym stanem materialnym, gdyby zmarły żył. Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c., obejmuje niekorzystne zmiany w sytuacji materialnej najbliższego członka rodziny zmarłego oraz zmiany w sferze jego dóbr niematerialnych, które wpływają na sytuację materialną. Są to zarówno zmiany znane i istniejące w dacie orzekania, jak i zmiany mogące powstać w przyszłości, a dające się przewidzieć na podstawie zasad doświadczenia życiowego. Może to być utrata pomocy, wsparcia i opieki ze strony zmarłego lub możliwości uzyskania w przyszłości stabilnych warunków życiowych, ale mogą to być także niekorzystne zmiany w psychice (stres, depresja, poczucie osamotnienia), które mają wpływ na stan zdrowia, osłabienie aktywności życiowej lub zawodowej i w konsekwencji powodują pogorszenie sytuacji majątkowej (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 4 września 2014 r., I ACa 294/14, System Informacji Prawnej Lex nr 1511629).

Powodowie w toku postępowania nie wykazali wysokości dochodów osiągniętych przez zmarłą z prowadzenia działalności gospodarczej w postaci sklepu ogólnospożywczego. Przedłożyli jedynie roczne oświadczenia majątkowe PIT zmarłej za rok 1997 i 1998, z których wynika, że uzyskała ona w tych okresach dochód w kwocie łącznej – odpowiednio – 3.338 zł oraz 5.898 zł tytułem świadczeń wypłacanych z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (k.48-49), co daje kwotę 69 zł oraz 122 zł miesięcznie na utrzymanie jednej osoby (3.338 zł : 12 miesięcy = 278 zł; 278 zł : 4 osoby = 69 zł ; 5.898 zł : 12 miesięcy = 491 zł, 491 zł : 4 osoby = 122 zł). Są zatem kwoty zbliżone do uzyskiwanych obecnie przez powodów dochodów, wymienionych w oświadczeniach o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, złożonych na etapie rozpoznawania ich wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych.

Na podstawie zebranego materiału dowodowego nie jest możliwe ustalenie wysokości dochodu zmarłej z prowadzonej działalności gospodarczej, a co za tym idzie wysokości środków finansowych, jakimi z tego tytułu mógł dysponować każdy z członków rodziny. Pamiętać należy, że śmierci E. K. przejął samodzielne prowadzenie działalności gospodarczej po żonie, posiadał zatem realne szanse na dalsze pozyskiwanie dochodów w wysokości nie mniejszej od tych, jakie uzyskiwała jego małżonka. Nie było przeciwwskazań, aby powód T. K. wspomagał ojca w obowiązkach związanych z prowadzeniem sklepu, które wykonywał za życia matki (zaopatrzenie w towar, pomoc logistyczna, itp.).

Oceniając zasadność roszczenia dochodzonego na podstawie art. 446 § 3 k.c. należy badać także zmiany w sferze dóbr niematerialnych powodów, które pośrednio wpływają również na ich na sytuację materialną, tj. choćby okoliczność utraty pomocy ze strony zmarłej, zmian w psychice powodów na skutek śmierci E. K., takich jak stres, poczucie osamotnienia, osłabienie ich aktywności zawodowej. Niemniej jednak, w ocenie Sądu, nie można akceptować sytuacji, w której powodowie rezygnują z prowadzenia działalności gospodarczej przynoszącej przecież wcześniej zyski, tylko dlatego, że z powodu braku należytej staranności i aktywności z ich strony działalność ta przestała być dochodowa.

Podkreślić należy, że powód T. K. nadal, po upływie ponad 14 lat od wypadku matki, nie poszukuje pracy, twierdząc, że „nie podejmuje żadnej pracy dorywczej, bo pracy nie ma” (k.117v). Taka postawa świadczy bardziej o braku chęci do pracy, czy uporządkowania własnego życia, co nie jest jednak jest konsekwencją śmierci E. K., gdyż taką postawę powód prezentował jeszcze za życia matki.

W ocenie Sądu roszczenie wywodzone w oparciu o art. 446 § 3 k.c. było częściowo usprawiedliwione jedynie w odniesieniu do K. K.. W momencie śmierci matki powód liczył 16 lat, miał w planach dalszą edukację, ale „po śmierci matki załamał się i zlekceważył naukę”, kończąc jedynie gimnazjum. Uwzględniając rolę zmarłej w rodzinie, zakładać należy, że nie dopuściłaby do przedwczesnego zakończenia edukacji przez młodszego syna. Przez okres pobierania nauki nadal pozostawałby na jej utrzymaniu, zdobycie zawodu dawałoby jemu z kolei większe szanse na lepszą przyszłość z uwagi na większe szanse zatrudnienia. Pozwany wypłacił powodowi w 2002 r. kwotę 13.000 zł tytułem odszkodowania. Wprawdzie w 2002 r. miała ona znacznie wyższą wartość realną niż w dniu dzisiejszym, mimo tego jednak nie rekompensowała powodowi znacznego pogorszenia jego sytuacji życiowej. W tym stanie rzeczy, należało zasądzić dodatkowo na rzecz powoda K. K. kwotę 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia za znaczne pogorszenie jego sytuacji życiowej po śmierci matki.

O odsetkach ustawowych od tej kwoty orzeczono na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c. i art. 817 kc od dnia 14 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty.

W pozostałym zakresie powództwo jako bezzasadne podlegało oddaleniu.

O kosztach procesu rozstrzygnięto w oparciu o art. 100 k.p.c. znosząc je wzajemnie pomiędzy stronami. W przypadku częściowego uwzględnienia powództwa, sąd przy zastosowaniu art. 100 zdanie pierwsze k.p.c. może dokonać stosunkowego rozdzielenia kosztów lub wzajemnego ich zniesienia. Podstawy do wzajemnego zniesienia kosztów procesu zachodzą zwykle wówczas, gdy żądanie zostało uwzględnione w około połowie, przy mniej więcej równej wysokości kosztów procesu poniesionych przez każdą ze stron (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 13 marca 2013 r., I ACA 799/12, System Informacji Prawnej Lex Omega nr 1293653), względnie gdy strony wprawdzie poniosły koszty w różnych kwotach, jednakże z uwagi na wynik procesu, obowiązane byłyby do wzajemnego zwrotu podobnych kwot.

W tym kontekście zauważyć należy, że powodowie wygrali spór w ok. 60 % nie ponosząc przy tym żadnych kosztów sądowych. Obie strony reprezentowane były przez fachowych pełnomocników, uprawnionych do takiego samego wynagrodzenia. W konsekwencji w ocenie Sądu zachodziły podstawy do wzajemnego zniesienia między stronami kosztów procesu.

W przedmiocie nieuiszczonych kosztów sądowych, obciążających pozwanego rozstrzygnięto na mocy art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 167, poz. 1398 ze zm.), uwzględniając stopień procentowego wygrania sprawy przez każdą ze stron. Łączna kwota nieuiszczonych kosztów sądowych, obciążających pozwanego, wyniosła 9.346 zł

Odstąpienie od obciążania powodów nieuiszczonymi kosztami sądowymi znajdowało uzasadnienie w dyspozycji art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2014, poz. 1025 j.t.).